

KAKO VASPITAČI I UČITELJI PREPOZNAJU I REAGUJU NA VRŠNJAČKO NASILJE

Jurka Lepičnik Vodopivec¹¹⁸
Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem

Aleksandra Šindić¹¹⁹
Filozofski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci

Apstrakt: Fenomen vršnjačkog nasilja u školama i vrtićima, kažu nadležni u školi, iz godine u godinu je sve veći. Zbog toga je stvaranje sigurnog, podsticajnog i nenasilnog okruženja zadatak svih odraslih, a posebno vaspitača i učitelja, a percepcija i prepoznavanje vršnjačkog nasilja ključna je za njegovu prevenciju. Davanje nadimaka, šutiranje, saplitanje, samo su neki od oblika nasilja koji se svakodnevno dešavaju u našim školama i vrtićima. Uloga vaspitača i učitelja u vrtićima i školama je velika; osim učenja, njihov posao je i da prepoznaju znakove nasilnika kao i žrtava kako bi što prije reagovali i pomogli. Cilj ovog rada je pobliže ispitati percepciju vršnjačkog nasilja u vrtićima i školama iz ugla vaspitača i učitelja te njihovo ponašanje kao odgovor na nasilje. U istraživanju je učestvovalo 25 vaspitača i 25 učitelja. Rezultati dobijeni na osnovu odgovora ispitanika ukazuju da su oblici vršnjačkog nasilja s kojim se vaspitači i učitelji najčešće susreću i suočavaju: uznemiravanje i šamaranje, udaranje nogama, prijetnje i ucjene. Uočeno je da kada prepoznaju vršnjačko nasilje, učitelji i vaspitači pokušavaju da uspostave strategije zasnovane na komunikaciji i dijalogu s poštovanjem i razumijevanju između učesnika.

Ključne riječi: vršnjačko nasilje, vrtić, škola, vaspitači, učitelji

Uvod

Nasilje je višedimenzionalni fenomen koji je rezultat složenih interakcija između individualnih, interpersonalnih, kontekstualnih, društvenih i kulturnih faktora. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (WHO, 2002), smatra se jednim od glavnih društvenih i zdravstvenih problema posljednjih decenija, jer ima štetne kratkoročne i dugoročne posljedice na zdravlje i kvalitetu života. Prema Alcantara i sar. (2017), škola je okruženje u kojem je vršnjačko nasilje vrlo uobičajeno. U školi se uspostavljaju različiti odnosi između učenika, koji se razlikuju po kvalitetu i kvantitetu. Vršnjačko nasilje je odnos koji utiče na neostvarivanje prava na kvalitetan obrazovni proces. Vršnjačko nasilje su negativni agresivni činovi (npr. spoticanje, vrijeđanje, isključenje iz grupe vršnjaka, itd.) koje svjesno i namjerno čini pojedinac ili grupa protiv drugog pojedinca ili grupe pojedinaca (Olweus, 1995). Riječ je o radnjama koje se ponavljaju i u kojima pojedinac ili grupa pojedinaca koji počine vršnjačko nasilje iskorištavaju svoju psihološku ili fizičku superiornost nad pojedincem ili grupom pojedinaca (Rigby, 2007), kako bi izazvali osjećaj bespomoćnosti, straha i bola (Olweus, 1995).

Pojavom vršnjačkog nasilja u obrazovnim ustanovama, nasilnici izazivaju različita osjećanja kod žrtava vršnjačkog nasilja, kao što su: osjećaj straha, nelagode i bola. Sva ova osjećanja kod učenika uzrokuju gubitak osjećaja sigurnog (školskog) okruženja – pa potreba za sigurnošću nije zadovoljena. Potreba za sigurnošću predstavlja potrebu koju je Maslow (1970, u Colverd i Hodgkin, 2011) identifikovao kao potrebu u kojoj spoznajemo potrebu za sigurnošću, stabilnošću i slobodnim životom

¹¹⁸ Jurka.Lepicnik@pef.upr.si

¹¹⁹ aleksandra.sindic-radic@ff.unibl.org

bez straha. On tvrdi da je potreba za sigurnošću osnovna potreba. Ostvarujući potrebu za sigurnošću, promoviramo pozitivno i stimulativno okruženje (učenje) u kojem učenici mogu ostvariti svoja prava i slobode.

Različiti autori koriste različite prevode engleskog izraza bullying za označavanje problema vršnjačkog nasilja, a najčešći su međuvršnjačko i vršnjačko nasilje, zastrašivanje i maltretiranje. Naime, to je nasilje koje se dešava u školi, a nasilnik i žrtva su vršnjaci (Aničić i sar., 2002). Sharp i Smith definišu vršnjačko nasilje kao oblik agresivnog ponašanja koje je najčešće namjerno i izaziva bolne posljedice. Ovo ponašanje je često trajno i traje mjesecima ili godinama. Za njega je karakteristično da se žrtva ne može braniti (Smith i Sharp, 1994; prema Pušniku, 1996, str. 15).

Vršnjačko nasilje se takođe može smatrati jednokratnim događajem ako postoji očigledna razlika u fizičkoj ili psihičkoj snazi između žrtve i počinitelja koji nisu u prijateljskim odnosima. Očigledna razlika u moći znači da je počinitelj nasilja tj. nasilnik veći, fizički jači i ima bolji status u vršnjačkoj grupi. Međutim, ne može se za svaku tuču ili svađu među djecom reći da je vršnjačko nasilje. Osnovna svrha vršnjačkog nasilja je da se žrtva zastraši i povrijedi i da se pojača osjećaj moći nasilnika (Aničić i sar., 2002).

Autori (ibid.) razlikuju: fizičko nasilje (guranje, šutiranje, udaranje, čupanje, šamaranje, pljuvanje, zaključavanje u ormare, ograničavanje kretanja...), verbalno nasilje (uvredljivi nadimci, uvrede, ispisivanje uvredljivih stvari po toaletima ili zidovima, širenje lažnih glasina ...), psihičko nasilje (prijetnje, uvrede, mučenje, izolacija, zastrašivanje, seksizam, nacionalizam...), ekonomsko nasilje ili iznuda (potražnja novca ili drugih materijalnih dobara; počinitelj zahtijeva da žrtva ne priča o određenim stvarima čijih je svjedok, poput vandalizma, nasilnik traži od žrtve da mu pomogne u prevari na testovima ili pisanju domaće zadaće...) i seksualnom nasilju (maženje, pipanje, korištenje uvreda seksualnog sadržaja, nagovaranje na pokazivanje spolnih organa, seksualno uznemiravanje i silovanje).

Vršnjačko nasilje se najčešće dešava u školi, na putu do ili iz škole i oko škole. Najopasnija mjesta za vršnjačko nasilje su toaleti, trpezarije, hodnici, svlačionice i školsko igralište, upozoravaju autori (ibid.), jer je kontrola učitelja minimalna, a učenici su više prepušteni sami sebi i, naravno, vršnjacima.

Prema Pušniku (1999), učitelji često ne percipiraju vršnjačko nasilje, ne obraćaju pažnju kao da ih se to ne tiče ("pošto nije moj učenik", ... "jer ne rade ništa neobično"...), pogrešno tumače situacije (npr.: kašnjenje učenika na čas tretiraju kao njegovu neodgovornost, a ne da ga možda nasilnici zadržavaju...) ili ne shvataju ozbiljno pritužbe žrtava („nema ništa loše u tome, " "sutra ćete opet biti prijatelji" ...). U istraživanju gdje su ispitivana djeca i vaspitači (Vlachou, Botsoglou i Andreou, 2013) utvrđeno je da vaspitači ukazuju na niže stope učestalosti nasilja od same djece. Ne percipirajući nasilje na dovoljnom nivou, vaspitači i učitelji nisu u mogućnosti da pravovremeno odgovore i ispravno odgovore.

Time učitelji i vaspitači prećutno daju podršku počiniocima nasilnog ponašanja, a žrtva se osjeća još više pogođenom i gubi povjerenje u učitelja i autoritet odrasle osobe.

Zbog nerazumijevanja učitelja vjerovatno se manji broj žrtava njima obraća za pomoć. Moramo znati da „uzdržavanje od aktivnog sprečavanja torture znači prećutno pristajanje na takvo ponašanje“ (ibid, str. 54).

S obzirom da je sve više vršnjačkog nasilja u vrtićima i školama, zanimalo nas je:

- koje vrste vršnjačkog nasilja percipiraju vaspitači i učitelji,
- kako se ponašaju kada se suočavaju sa vršnjačkim nasiljem.

Metodologija

Cilj ovog rada je pobliže ispitati percepciju vršnjačkog nasilja u vrtićima i školama iz ugla vaspitača i učitelja te njihovo ponašanje kao odgovor na nasilje.

S tim u vezi postavljene su istraživačke hipoteze: (H1) Vaspitači i učitelji prepoznaju različite oblike/vrste vršnjačkog nasilja u vrtiću i školi, (H2) Postoje razlike između vaspitača i učitelja u percepciji vršnjačkog nasilja, (H3) Vaspitači i učitelji koriste različite pristupe kao odgovor na vršnjačko nasilje, (H4) Ne postoji razlika u ponašanju kao odgovoru na vršnjačko nasilje kod vaspitača i učitelja. U ovoj studiji kvantitativnog karaktera upotrijebljen je deskriptivni pristup pri čemu je korištena metoda deskripcije, metoda kompilacije i kauzalno-neeksperimentalna metoda primijenjene na slučajnom uzorku od 25 vaspitača i 25 učitelja. Istraživački instrument je samostalno kreiran na osnovu relevantne stručne i naučne literature. Imao je formu upitnika i sastojao se od 10 pitanja zatvorenog tipa. Prvi dio upitnika (sadržaj – formalna stranica upitnika) sadrži pitanja o opštim podacima o ispitanicima (pol, mjesto, zaposlenja). Drugi dio upitnika sastojao se iz pitanja koja se odnose na oblike/vrste vršnjačkog nasilja, učestalost vršnjačkog nasilja, karakteristike žrtava i počinitelja i ponašanje učitelja i vaspitača kao odgovor na uočeno nasilje među djecom. Valjanost istraživačkog instrumenta utvrđena je sondažnom upotrebom. Njegova pouzdanost nastojala se postići detaljnim uputstvima i nedvosmislenim, konkretnim pitanjima i izjavama. Pouzdanost je takođe provjerena tokom faze obrade, jer su u upitniku bila zastupljena suštinski povezana pitanja. Objektivnost upitnika je osigurana zatvorenim tipovima pitanja za koje nije moguće mijenjati informacije subjektivnom procjenom. U skladu s istraživačkim instrumentom, tehnika kojom su prikupljeni podaci relevantni za istraživanje je anketiranje. Realizovano je u radno 2020/2021. godini. U istraživanju je učestvovao jednak broj učitelja (50,0 %) te vaspitača (50,0 %), a tokom anketiranja je uvažen etički kodeks te je bilo na dobrovoljnoj bazi i anonimno. Tokom sprovođenja ankete vodilo se računa da istraživači ne utiču na odgovore anketiranih vaspitača i učitelja. Dobijeni kvantitativni podaci obrađeni su statistički u SPSS programu.

Rezultati i interpretacija

Vrste vršnjačkog nasilja koje uočavaju vaspitači i učitelji

Rezultate bitne za istraživanje hipoteze (H1) smo predstavili tabelarno (Tabela 1).

Tabela 1: Vrste vršnjačkog nasilja koje uočavaju vaspitači i učitelji

	osnovna škola		vrtić		skupa	
	F	f %	F	f %	F	f %
Uvrede, uvredljivi nadimci	21	10,1 %	16	8,4 %	37	9,3 %
Prijetnje	23	11,1 %	20	10,5 %	43	10,8 %
Spoticanje	16	7,7 %	14	7,4 %	30	7,6 %
Čupanje, šamaranje	20	9,7 %	22	11,6 %	42	10,6 %
Šutanje	22	10,6 %	20	10,5 %	42	10,6 %
Gadanje predmetima	16	7,7 %	14	7,4 %	30	7,6 %
Ucjenjivanje/iznuđivanje	22	10,6 %	20	10,5 %	42	10,6 %
Pipkanje, milovanje	18	8,7 %	16	8,4 %	34	8,6 %
Širenje lažnih glasina	16	7,7 %	15	7,9 %	31	7,8 %
Ignorisanje i odbacivanje	17	8,2 %	15	7,9 %	32	8,1 %
Pljuvanje	16	7,7 %	17	8,9 %	33	8,3 %
Drugo	0	0,0 %	1	0,5 %	1	0,3 %

Na osnovu dobijenih rezultata nalazimo da većina vaspitača i učitelja percipira sve vrste vršnjačkog nasilja koje navode autori Aničić i dr. (2002). Učitelji i vaspitači najčešće percipiraju psihičko nasilje

(prijetnje 10,8%), fizičko nasilje (šamaranje i čupanje, 10,6% i šutanje 10,6%) i ucjene (10,6%). Slijedi verbalno nasilje koje se manifestuje uvredama i uvredljivim nadimcima (9,3%), seksualno nasilje (pipanje i maženje, 8,6%), fizičko nasilje (pljuvanje, 8,3%), psihičko nasilje (ignorisanje/odbacivanje 8,1% i širenje lažnih glasina sa 7,8%). Učitelji i vaspitači najmanje percipiraju spoticanje (7,6%) i gađanje predmetima (7,6%) kao vrste vršnjačkog nasilja. Obzirom da rezultati ukazuju na to da vaspitači i učitelji prepoznaju različite oblike/vrste vršnjačkog nasilja u vrtiću i školi hipoteza (H1) je dokazana.

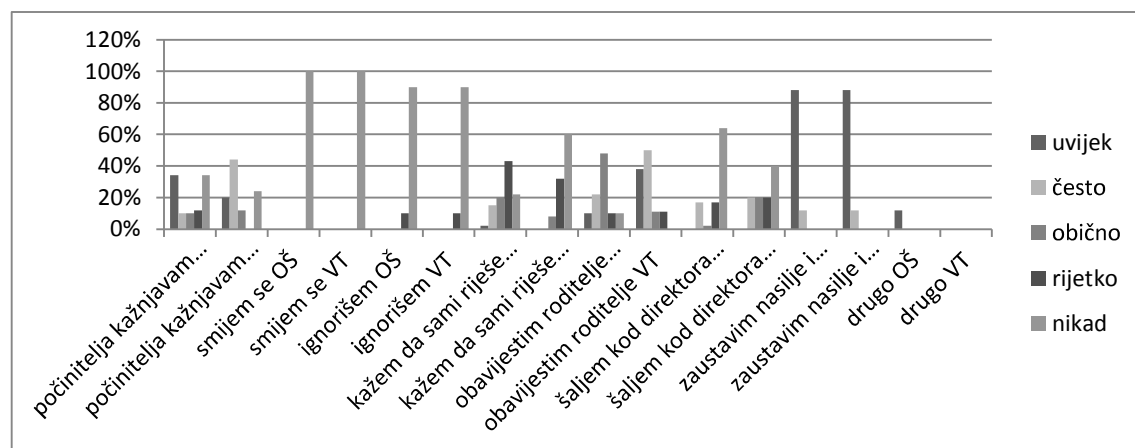
Nisu nađene statistički značajne razlike između odgovora učitelja i vaspitača ($\chi^2 = 2,403$, $g = 11$, $P = 0,997 \rightarrow P > 0,05$) te hipotezu (H2) možemo odbaciti. Međutim, iako razlika nije sttistički značajna, podaci pokazuju da učitelji percipiraju sve vrste vršnjačkog nasilja, pri čemu je najčešće psihičko nasilje (prijetnje 11,1%), zatim fizičko nasilje (šutanje, 10,6%), ucjena (10,6%) i verbalno nasilje. vrijeđanje, uvredljivo nadimci, 10,1%). Slijede 9,7% čupanje i šamaranje kao vid fizičkog nasilja, pipanje i maženje (8,7%) kao vid seksualnog nasilja i ignarisanje/odbacivanje (8,2%) kao vid psihičkog nasilja. U istom procentu (7,7%) javlja se spoticanje, gađanje predmetima, pljuvanje i širenje lažnih glasina.

Posebno zabrinjava činjenica da se sve navedene vrste javljaju i među djecom u vrtiću, gdje preovladava fizičko nasilje (čupanje i šamaranje sa 11,6% i šutanje sa 11,6%). Slijede psihičko nasilje (prijetnje 10,5%), iznuđivanje (10,5%) i pljuvanje sa 8,9% kao vid fizičkog nasilja. U istom procentu kao i učitelji i vaspitači percipiraju vršnjačko seksualno nasilje (pipanje i maženje 8,4%) i verbalno nasilje (vrijeđanje i uvredljivi nadimci 8,4%). Psihološko nasilje (odbacivanje 7,9%) i verbalno nasilje sa širenjem lažnih glasina (7,9%) i fizičko nasilje (saplitanje i gađanje predmetima kod 7,4%) takođe se javljaju u istom procentu.

Prema podacima, procjenjujemo da u vrtiću prednjači fizičko nasilje, dok u školi preovladava psihičko nasilje, što je potpuno razumljivo s obzirom na razvojni stadij djece/učenika. Podaci su posebno zabrinjavajući zbog pojave raznih vrsta vršnjačkog nasilja, koje se povećava tokom godina školovanja. Neka istraživanja (Marušić i Pavin Ivanec, 2008; Rajhvajn Bulat i Ajduković, 2012) ukazuju da su kod predškolske djece više zastupljene direktni oblici nasilja - fizičko nasilje zbog njihovog sociokognitivnog i jezičnog ograničenja (karakterističnog za rani uzrast), dok su djeca školske dobi sklonija koristiti indirektnije i manje transparentne oblike nasilja.

Ponašanje učitelja i vaspitača u odnosu na vršnjačko nasilje

Grafikon 1: Ponašanje učitelja i vaspitača u odnosu na percipirano vršnjačko nasilje

Dobijeni rezultati pokazuju da 88% ispitanika kad percipira vršnjačko nasilje i interveniše u njegovom rješavanju. Istraživanje Kraljic Babić i Vejmelka (2015) ukazuje na činjenicu da vaspitači koji su dovoljno osjetljivi u percipiranju vršnjačkog nasilja i adekvatnije intervenišu u skladu s njim. Dobro i ispravno da to da učitelji i vaspitači odmah razgovaraju sa učenicima i ukazuju im da je nasilje

neprihvatljivo. Pogotovo je kod mlađe djece, često i sam razgovor dovoljan da se riješi i spriječi pojava vršnjačkog nasilja. Cefai i sar. (2015) u svom istraživanju naglašavaju da su greške vezano za učešće u nasilju, na kojima se uči, bitne u životu male djece i da je uloga odraslih da ih osnaže u pravcu njihovog prevazilaženja. Verbalne instrukcije odraslog (Zloković, 2004), ali i brojne druge aktivnosti kao što su korištenje lutaka, igranje uloga, pričanje priča, tehnika crteža i sl. su poželjne u osnaživanju male djece za prevaziženje konflikta na društveno prihvatljiv način, tj. bez vršnjačkog nasilja ali i dobra saradnja s porodicom. Obično učitelji obavještavaju roditelje o vršnjačkom nasilju u kojem učestvuju njihova djeca (48,0%), a skoro polovina ispitanih učitelja uvijek ili često kažnjava i počinioce nasilja (44,0%). Vaspitači često donose slične odluke kao i učitelji, jer smatraju da roditelje treba informisati o ponašanju njihove djece te mali broj njih rijetko o tome obavještava roditelje (11%). Manji broj učitelja i vaspitača praktikuju da često šalju učesnike nasilja, posebno nasilnike, kod direktora ili savjetnika (20,0%), jer prvo sami pokušavaju riješiti problem. Čini nam se dobrim i ispravnim da su ispitanici svjesni svojih dužnosti i da svoj posao ne delegiraju na druge (savjetnika, direktora...). Više od polovina učitelja i 92% vaspitača rijetko ili nikad ne prepuštaju samim učesnicima nasilja da riješe problem, što smatramo prihvatljivim u rješavanju većih problema. Kod manjih problema prihvatljivo je da djeca sama pokušavaju naći rješenje, pogotovo na starijem uzrastu što se vidi i iz odgovora učitelja. 37% učitelja ponekad i često prepuštaju učenicima da sami razriješe problem nasilja. Niko od ispitanika se ne smije kada primjeti vršnjačko nasilje (100,0%). Skoro svi su odgovorili i da nikada ne ignorišu nasilje. Na osnovu podataka prikazanih grafički (Grafikon 1) može se konstatovati da vaspitači i učitelji koriste različite i adekvatne pristupe kao odgovor na vršnjačko nasilje čime je dokazana hipoteza (H3).

Vrlo malu djecu je važno naučiti da je rješavanje problema nasiljem neprihvatljivo, te da se problemi mogu riješiti na mnogo prihvatljiviji način, tj. razgovorom. U godinama odrastanja, vrlo je važno da djeca imaju dobar primjer koji će im najviše pomoći i koji će najviše uticati na njihovo ponašanje.

Istraživanje je pokazalo da se nastavnici i vaspitači ponašaju na isti način u mnogim situacijama, što su potvrdili i t-testovi koji su pokazali da nema statistički značajnih razlika između ponašanja učitelja i vaspitača ($t=0,56$, $g=58$, $P=0,956 \rightarrow P>0,05$) čime je dokazana hipoteza (H4).

Zaključak

U ovom radu korištena je anlazia relevantne literature i empirijsko istraživanje kako bi se ispitalo koje vrste vršnjačkog nasilja percipiraju vaspitači i učitelji i kako se ponašaju pri suočavanju s vršnjačkim nasiljem. Svjesni smo da rezultati nisu reprezentativni, jer su bazirani na malom broju ispitanika, pa ih ne možemo generalizovati. Ipak, ukazuju na dio problematike vršnjačkog nasilja u vrtićima i osnovnim školama.

Važno je da vaspitači i učitelji budu svjesni da su čak i naizgled „nevine“ stvari, poput širenja glasina ili davanje pogrdnih nadimaka, vršnjačko nasilje. Najčešće percipirano vršnjačko nasilje je čupanje i šamaranje, šutanje, prijetnja i ucjena. I vaspitači i učitelji su izjavili da se sa ovakvim vidovima vršnjačkog nasilja susreću svakodnevno ili barem sedmično, što je veoma zabrinjavajuće. Moramo biti svjesni da je mnogo više nasilja kojeg vaspitači i učitelji nisu svjesni, jer se dešava kada odrasli nisu prisutni. Stoga je važno uspostaviti međusobno povjerenje i poštovanje i da su odrasli spremni da odlučno i brzo intervenišu u slučaju da uoče vršnjačko nasilje. Ako učitelj ili vaspitač bude svjedok ove vrste nasilja, a ne učini ništa da ga zaustavi ili spriječi, to znači da ga podržava i da se slaže s njim. Time daje podršku nasilniku i svima ostalima da je nasilje nešto normalno, pa čak i prihvatljivo, što svakako ne bi trebalo biti.

Otkrili smo da kada učitelji i vaspitači uoče vršnjačko nasilje, pokušavaju da uspostave dijalog između učesnika. Posebno je malu djecu važno naučiti da se problemi mogu riješiti na mnogo prihvatljiviji način, na primjer: razgovorom. U godinama odrastanja djeci je vrlo važno da imaju dobar primjer koji će im najviše pomoći i koji će najviše uticati na njihovo ponašanje. Pogotovo u vrtiću, sam razgovor je često dovoljan da se spriječi buduće nasilničko ponašanje, dok je u školi često potrebno složeniji pristup problemu.

Literatura

- Alcantara, S. C., González-Carrasco, M., Montserrat, C., Viñas, F., Casas, F., & Abreu, D. P. (2017). Peer violence in the school environment and its relationship with subjective well-being and perceived social support among children and adolescents in Northeastern Brazil. *Journal of Happiness Studies*, 18(5), 1507-1532.
- Aničić, K., Lešnik Mugnaioni, D., Plaz, M., Vanček, N., Verbnik Dobnikar, T. idr. (2002). Nasilje – nenasilje. Ljubljana: i2.
- Cowie, H. (1998). Perspectives of teachers and pupils on the experience of peer support against bullying. U: *Educational research and evaluation*, vol. 4, no. 2, 108-125.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1111/j.1467-8527.2006.00352.x?needAccess=true>.
- Cefai, C., Miljević-Ridički, R., Bouillet, D., Pavin Ivanec, T., Milanović, M., Matsopoulos, A., Gavogiannaki, M., Zanetti, M.A., Cavioni, V., Bartolo, P., Galea, K., Simões, C., Lebre, P., Caetano Santos, A., Kimber, B., Eriksson, Ch. (2015). RESCUR: Na valovima – Kurikul otpornosti za predškolsku i ranu školsku dob – Priručnik za roditelje. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
- Colverd, S. in Hodgkin, B. (2011). *Developing Emotional Intelligence in the Primary School*. London: Taylor & Francis Group.
- Hvauc, M. (2009). *Nasilje med vrstniki. Diplomaska seminarska naloga*. Maribor: Filozofska fakulteta.
- Kraljić Babić, K., Vejmelka, L. (2015). Specifičnost nasilja među djecom, prevencije i tretmana nasilnog ponašanja u predškolskoj dobi. *Socijalne teme*. 91-114.
- Marušić, I. & Pavin Ivanec, T. (2008). Pracenje vršnjačkog nasilja u osnovnim školama: Spolne razlike u učestalosti i vrstama nasilnog ponašanja. *Ljetopis Socijalnog Rada*, 15 (1), 5-19.
- Olweus, D. (1995). *Trpinčenje med učenci: kaj vemo in kaj lahko naredimo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Pušnik, M. (1996). *Projekt: Trpinčenje med otroki in mladostniki: delovno gradivo*. Ljubljana: ZRS.
- Pušnik, M. (1999). *Vrstniško nasilje v šolah*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pušnik, M., idr. (2004). *Vloga šole pri zmanjševanju nasilja: priročnik za učitelje, svetovalne delavce in ravnatelje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Rajhvajn Bulat, L. i Ajduković, M. (2012). Obiteljske i psihosocijalne odrednicevršnjačkog nasilja među mladima. *Psihologijske teme*, 21(1), 167 – 194.302
- Rigby, K. (2007). *Bullying in schools and what to do about it*. Melbourne, Australian Council for Education Research.
- Smith, P.K., Sharp, S.(1994). The Problem of School Bullying. U: P.K. Smith in S. Sharp (Ur.), *School Bullying*. London: Routledge.
- Zloković, J. (2004). *Nasilje među vršnjacima - problem obitelji, škole i društva*. Filozofski fakultet u Rijeci.
- Vlachou, M., Andreou, E., Botsoglou, K. i Didaskalou, E. (2011). Bully/victim problemsamong preschool children: a review of current research evidence. *EducationalPsychology Review*, 23 (3), 329–358.
- World Health Organization—OMS. (2002). World report on violence and health. (pp. 1–56). Geneva. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/full_en.pdf?ua=1. Accessed 5 Feb 2020

HOW EDUCATORS AND TEACHERS RECOGNIZE AND REACT TO PEER VIOLENCE

*Jurka Lepičnik Faculty of Pedagogy, University of Primorska
Aleksandra Šindić Faculty of Philosophy, University of Banja Luka*

Abstract: *The phenomenon of peer violence in schools and kindergartens, according to school officials, is increasing year by year. For this reason, creating a safe, stimulating and non-violent environment is the task of all adults, especially educators and teachers, and the perception and recognition of peer violence is key to its prevention. Nicknames, kicking, tripping are just some of the forms of violence that happen every day in our schools and kindergartens. The role of educators and teachers in kindergartens and schools is great; in addition to learning, their job is to recognize the signs of bullies as well as victims in order to react and help as soon as possible. The aim of this work is to examine in more detail the perception of peer violence in kindergartens and schools from the point of view of educators and teachers and their behavior in response to violence. 25 educators and 25 teachers participated in the research. The results obtained based on the respondents' answers indicate that the forms of peer violence that educators and teachers most often encounter and face are: harassment and slapping, kicking, threats and blackmail. It was observed that when they recognize peer violence, teachers and educators try to establish strategies based on communication and dialogue with respect and understanding between the participants.*

Keywords: *peer violence, kindergarten, school, educators, teachers*